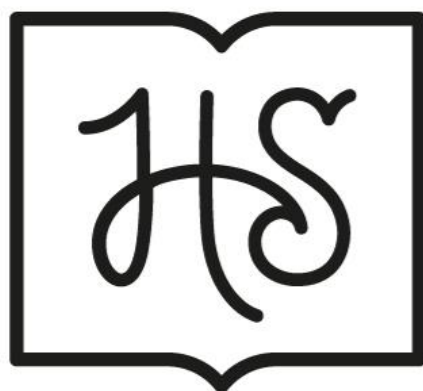

HISTORIA SCHOLASTICA

2/2019

Ročník / Volume 5

Praha / Prague 2019

Historia scholastica

Č. / No. 2/2019

Roč. / Vol. 5

Redakční rada / Editorial Board

Vedoucí redaktor / Editor-in-chief: doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D. (Technická univerzita v Liberci)

Zástupce vedoucího redaktora / Deputy Editor: PhDr. Markéta Pánková (Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze)

Prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D. (Historický ústav Akademie věd ČR)

Doc. PhDr. Dana Kasperová, Ph.D. (Technická univerzita v Liberci)

Prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc. (Univerzita Pardubice)

Prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc. (Univerzita Pardubice)

Doc. Mgr. Jaroslav Šebek, Ph.D. (Univerzita Karlova v Praze a Akademie věd ČR)

Mgr. Magdaléna Šustová (Muzeum hlavního města Prahy)

Doc. PhDr. Růžena Váňová, CSc. (Filosofická fakulta University Karlovy v Praze)

Mezinárodní redakční rada / International Editorial Board

Dr. Marta Brunelli, Ph.D. (University of Macerata)

Prof. Dr. Marcelo Caruso (Humboldt Universität Berlin)

Prof. Dr. Lucien Criblez (Universität Zürich)

Prof. Andreas Fritsch (Deutsche Comenius Gesellschaft)

Prof. Dr. Gerald Grimm (Universität Klagenfurt)

Prof. Dr. Andreas Hoffmann-Ocon (Pädagogische Hochschule Zürich)

Prof. PhDr. Blanka Kudláčková, Ph.D. (Trnavská univerzita v Trnavě)

Prof. Dr. Eva Matthes (Universität Augsburg)

Prof. Dr. András Németh (Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapest)

Prof. Dr. Jürgen Oelkers (Emeritus Professor Universität Zürich)

Prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc., dr.h.c. (Historický ústav Akademie věd ČR)

Prof. Dr. Simonetta Polenghi, Ph.D. (Università Cattolica del Sacro Cuore Milano)

Prof. Dr. Edvard Protner (Univerza v Mariboru)

Prof. Dr. Dr.h.c. Ehrenhard Skiera (Univ. Prof. a.D. Europa-Universität Flensburg)

Výkonná redaktorka / Executive Editor:

Mgr. Lucie Krausová (Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze)

Vydavatelé / Publishers:

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

Valdštejnská 20, 118 00 Praha 1, www.npmk.cz

IČ 61387169

Technická univerzita v Liberci

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Studentská 1402/2, 461 17 Liberec 1, www.tul.cz

IČ 46747885

ISSN 2336-680X

Časopis *Historia scholastica* je vydáván dvakrát ročně. Toto číslo bylo publikováno v prosinci roku 2019.

Časopis *Historia scholastica* je zařazen do mezinárodních vědeckých databází Ulrich's Periodicals Directory, EBSCO a ERIH Plus.

Vědecká konference Škola, učitel, žák jako připomínka 150 let od vydání Hasnerova zákona

Martina HALÍŘOVÁ^a

^a Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

Ve dnech 14.–15. listopadu 2019 se v Kolíně konala vědecká konference *Škola, učitel, žák*, kterou pořádal Státní oblastní archiv v Praze, Státní okresní archiv Kolín, Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského a Základní škola Kolín V., Mnichovická 62. Hlavním cílem konference bylo reflektovat změny, které do školství přineslo vydání Hasnerova zákona č. 62 ze dne 14. května 1869 o pravidlech vyučování na obecných školách.

Slavnostního zahájení konference se ujali ředitel Státního oblastního archivu v Praze PhDr. Daniel Doležal, Ph.D., ředitelka Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského PhDr. Markéta Pánková a ředitelka Základní školy Kolín V. PhDr. et Mgr. Iva Lokajová.

V dopolední sekci zazněl referát PhDr. Karla Řeháčka, který se zaměřil na problematiku menšinového školství, jehož vznik a rozvoj souvisel s reformami v 60. letech 19. století a rovněž s dobovými obavami z odnárodnění. Ve svém referátu sledoval „boj o děti“, který probíhal zejména v německých nebo českých jazykových ostrovech. Zdůraznil, že úspěch menšinové školy závisel na obecním zastupitelstvu a zaměstnavateli. Následovalo vystoupení soukromého badatele Petra Hlaváčka, který upozornil na dvojkolejnost příjmů kantorů a rovněž zdůraznil, že ke konci 19. století došlo ze strany učitelů k postupnému opouštění služby v kostelech. Následoval referát PhDr. Jitky Jonové, Th.D., reflektující reakci českomoravského episkopátu na vypovězení konkordátu.

Program následujícího jednání byl rozdělen do dvou sálů. V historickém sále zazněly referáty týkající se vzdělávání učitelů. Vystoupili doc. Miroslav Novotný, CSc., s referátem představujícím téma příprav učitelů nižšího školství v českobudějovické diecézi, PhDr. Milada Sekyrková, CSc., zabývající se vzděláváním učitelů pražskou univerzitou, a PhDr. Michal Svatoš, CSc., jehož příspěvek reflektoval vztah české Karlo-Ferdinandovy univerzity k nižšímu školství.

Druhý blok byl zaměřen na problematiku školní inspekce. PhDr. Jan Šimek, Ph.D., přednesl referát zaměřený na zavádění státního dozoru do školství. Reflektoval i problémy týkající se osobností školských inspektorů. Ti z počátku pocházeli z řad středoškolských učitelů, a proto nerozuměli problematice nižšího školství. Následoval referát JUDr. PhDr. Marka Krejčího, Ph.D., který se zabýval problematikou disciplinárních řízení probíhajících v letech 1890–1914, na jejichž základě mohl být učitel přeložen, případně odvolán z úřadu.

Odpolední jednání se zaměřilo na vzdělávání učitelů a školství v regionech. Prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc., provedl komparaci českého a zahraničního výzkumu zabývajícího se

pregraduální přípravou učitelů v habsburské monarchii a upozornil na nezpracovanost a výzkumný potenciál daného tématu. Mgr. Radka Kinkorová se soustředila na činnost učitelského spolku Budeč v Domažlicích. Ten se kromě snahy o zlepšení sociálního postavení učitelů a žáků zasloužil i o vznik okresního muzea. V souběžném bloku zaměřeném na školství v regionech zazněly referáty Mgr. et Mgr. Libora Staňka o aktivitách církevní správy v oblasti školství na území volyňského vikariátu, PhDr. Pavla Holuba a Kristýny Blechové o sporech učitelů s venkovem, PhDr. Vladimíra Jakuba Mrvika o sociálních a ekonomických poměrech triviálního školství v Kouřimském kraji a referát Roberta R. Novotného o německém menšinovém školství v Kladně. Následoval referát Mgr. Pavly Lutovské zabývající se industriálními učitelkami a výukou ručních prací. Poté byl otevřen blok věnovaný škole a hudbě, ve kterém s referáty vystoupily PhDr. Věra Smolová, Mgr. Marcela Suchomelová a Mgr. Kateřina Andršová.

Páteční jednání proběhlo v souběžných blocích. Byly zaměřeny na problematiku výuky ve školách, školství v regionech, učitelské osobnosti a odborné školství. V prvním bloku vystoupili Lukáš Kovář referující o školních zahradách, tělocvičnách a cvičištích, Mgr. Ema Šimková, Ph.D., informující o změnách v obsahu a metodách výuky ženských ručních prací v souvislosti s Hasnerovým zákonem a Mgr. Magdaléna Šustová s příspěvkem o výuce dějepisu v letech 1869–1918. V bloku zaměřeném na regionální školství zazněly referáty Mgr. Heleny Kovářové, která se zaměřila na problémy školy na malém moravském městě, Mgr. Ivana Puše informujícího o dopadu první světové války na školství v Olomouci a Mgr. Hany Vrchotické Drozdové. Ta se soustředila na vznik nových školních budov v karlínském a brandýském školním okrese. V sekci věnované významným učitelským osobnostem zazněly příspěvky Mgr. Pavly Koritenské o Tomáši A. Vorbesovi, PhDr. Zdeňky Kulhavé o Kristianu Stefanovi, Bc. Michala Jakla o Josefu Zajíčkoví, Mgr. Tomáše Vebera o katechetických příručkách Antonína Skočdopole a Mgr. Richarda Mahela o nevydané učebnici historie literatury české Bedy Dudíka. V posledním bloku zaměřeném na odborné školství vystoupili: Mgr. Petr Kadlec, Ph.D., s referátem týkajícím se zemědělského vzdělávání, prof. PhDr. Jiří Pokorný s příspěvkem o praktickém vzdělávání, Mgr. Jiří Topinka, který se zaměřil na živnostenské pokračovací školství, Mgr. Lenka Vrchotová referující o vzdělávání bankovních úředníků a PhDr. Jitka Bílková s příspěvkem o Tomáši Kazbundovi v roli školního inspektora.

Na konci každého bloku se rozproudila čilá diskuze, která svědčí o zajímavosti daných témat a potřebě dalšího bádání v oblasti dějin školství 19. a 20. století.

V závěru konference byli účastníci pozváni na plánovanou mezinárodní konferenci *Od inspektorů škol ke školní inspekci*, kterou bude v roce 2020 pořádat Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie ČR, Fakultou přírodovědně-humanitní a pedagogickou Technické univerzity v Liberci a Humboldt-Universität zu Berlin, Lehr- und Forschungsbereich Historische Bildungsforschung. Zároveň počátkem roku 2020 organizátoři zahájí přípravu sborníku z konference *Škola, učitel, žák: proměny české školy ve 2. polovině 19. století*.

Obsah

ÚVODNÍK	5
Tomáš KASPER, Markéta PÁNKOVÁ	
STUDIE:	7
„Bude nutno výchově dáti směry nové.“ Výchova a vzdělávání v programech politických stran meziválečného Československa	
Kateřina KORÁBKOVÁ	
Sexuální výchova ve školách meziválečného Československa	21
Magdaléna ŠUSTOVÁ	
Československá liga proti antisemitismu	28
Jakub SEINER	
VARIA:	44
Reklamní tiskoviny pro školáky v letech 1918–1938. Pohled do archivních fondů Muzea Komenského v Přerově	
Helena KOVÁŘOVÁ	
PhDr. Markéta Pánková jubilující	53
Tomáš KASPER	
REPORT:	63
První mezinárodní komeniologická konference v Baku za podpory Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského	
Markéta PÁNKOVÁ	
Vědecká konference Škola, učitel, žák jako připomínka 150 let od vydání Hasnerova zákona	67
Martina HALÍŘOVÁ	
RECENZE:	69
Gabzdilová, Soňa: <i>Ako sme študovali v totalite. Vysokoškolské vzdelávanie na Slovensku pod ideologickým diktátom Komunistickej strany Československa (1948–1953)</i> . Prešov: Univerzum, 2018. 143 s.	
Blanka KUDLÁČOVÁ	
